HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ליעבד לי מר לאידך דשמואל. כיון דכשמואל סבירא לך ולא ליקני אלא ההוא פורתא דרפק. והא לא מצי למימר ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולא ליקני אלא בשטר דכיון דמודי רב הונא דשמואל אמרה להיא דנכסי הגר הרי הן כמדבר על כרחך זקוק אתה לתרץ דלא תקשי שמואל אדשמואל וכדפריש לעיל: **אין מוציאין כו'. כשמואל: וכן היו רבותינו כו'.** כל זה שלא רב הונא בר אבין: **דינא דמלכותא דינא.** בהגוזל (ה) קמא (ב"ק דף קיג:) אמר תדע דקטילו דיקלי וגשרי גשרי ועברינן עלייהו: **דאריסא דפרסאי ארבעין שנין.** חזקת פרסיים מ' שנים היא ע"י דינא דמלכותא דאע"ג דלא קני אינים אלא בשטר מיהו אם החזיק בה עכו"ם מ' שנים ובא ישראל וקנה ממנו הוי קנין גמור ולא יוכל ישראל אחר לומר שלי היא שגזלה עכו"ם ממני ואע"ג דאמרינן (לעיל דף לה:) ישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואין לו חזקה אלא בהוא שטרא שמכרה ישראל לעכו"ם הכא יש לו חזקה. אי נמי אתא לאשמועינן דאע"ג דבשאר מקומות הוא חזקה לישראל בג' שנים בארץ פרס אינה חזקה בפחות ממ' שנים **דדינא דמלכותא הוא שם כן: הני זהרורי.** בעלי נחלות העשירים קונים מעבדי המלך שדות עניי העיר שאין יכולין ליתן הטסקא למלך והן פורעין את המס ומחזיקין בקרקעות בשביל המס שכן דינא דמלכותא דמלכותא דיהיב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: **וזייניהו זייני.** מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואם יחזרו בעלים לאשונים או יתעשרו ויאמרו להחזיר המס להני זהרורי לא יוכלו לערער על הני זהרורי כלל דזייניהו זייני: **זהרורי.** על שם נחלה שקרוי זהרא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא:) ואי ס"ל זהרא אפילו בוסתני ופרדסי. והילך תלת מילי קמייתא דינא דמלכותא דינא ודאריסא דפרסאי והני זהרורי בדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מילי.** דזייניהו זייני אי זבין לטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הבעלים: **אבל לברגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא הוו זייני דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אם בשביל מס הקרקע: **אקרקפתא דגברא מנח.** או יתפשוהו עד שיתן מאליו או יברח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכדא.** שכבר נתלשו מן הקרקע ומונחין בכדו וכל שכן קרקע עצמה ולא שנא זבין אדעה לטסקא או לברגא זייניהו זייני דהכי הוי דינא דמלכותא: **שערי דכדא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע נתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך בין קרקעות בין מטלטלין זייניהו זייני: **אם כן.** דאפילו שערי דכדא משתעבדי לברגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו הרי באותה המלכות בטלת ירושת בנו הבכור דכל ממון האב אם מת ולא פרע עדיין ברגא דשנה זו הוה ליה ממונו ראוי דאינו מוחזק בו כלל כי אם המלך דשעבוד המלך עדיף משאר שעבודין וגבוי דמי. ומיהו לאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי תבטל ותבטל לשם ובשאר מקומות יתקיים דשבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה: **אי הכי אפי' טסקא נמי.** רב אשי הוא דקפריך עליה דאמימר הכי דכיון דקשיא ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת בקרקעות ירושת בנו הבכור: **אלא מאי איס לך למימר.** היכי דמי דלא תבטל כגון דיהיב טסקא של אותה שנה בתחלת השנה ומית דעד סוף השנה אינה משועבדת למלך עוד והוה ליה מוחזק ויטול בה בכור פי שנים ה"נ וכו': **ולא היא** (ג) **הכא.** לית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לברגא ואי זבון לברגא לא הוו זייניהו זייני דברגא אקרקפתא דגברא מנח ואיתיהו ספרי דרבא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלתייהו בעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לברגא ובאו לומר דמשתעבדי לברגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו שלא כדין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי זייני: **פרדכם.** אדם בטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישובו של עולם כלל: **מסייע מתא.** הוא חייב בעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח בעיר: **והני מילי.** דמסייע ליתן במס הקהל: **כגון דאלילהיה מתא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הלילוהו והקלו במשאו בטענותם שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כך נתרבה מס שלהן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קבוע לשנה ובאו לתבוע לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקבוע והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפליגוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אבל אנדיסקי.** ממונין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקבוע ושכחוהו לזה או לא רצו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטל וסבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו: **המלר והחלב כו'.** ב' שדות של גר ומלר אחד ביניהן החזיק בחמת מהן לא קנה את חבירתה אלא האי דחזיק ביה לבדו קנה כדאמר רבי יוסי בר חנינא לעיל בשמעתתא[ו]. והוא הדין אם אין שם מלר אבל יש חלב נטוע בינתים מפסיק: **חלב.** הוא אילן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל [נקמן טו.] לפי שיורד ויונק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (ביצה כה:) חלובה מקטע רגליהון דרשעים שמשיגין גבול רעיהן וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או טומאה לא.** הוי הפסק לחשבן ב' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מלר מפליג הקרקע הממוכרת לחייבה שתי פאות. ומיהו לגבי חזקה די לנו אם יקנה במכוש אחד שדה אחת דהא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מכושו [לעיל נד.] וכל שכן בשתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק וסברא בעלמא הוא לחזקה מעלייתא בענין שיחזיק בכל השדות: **פאה וטומאה.** לקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין שדה אחת לשתים: **אפי' לפאה ולטומאה.** דמאי שנא מחזקה: **פאה מאי היא.** לגבי מאי מהני הפסק: **דמגן.** דהפסק מחייב להניח פאה בכל אחת: **הנחל.** (ג) כנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע [דברים כא] קרקע קשה מלא לרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה: **והשלולים.** קבועות מי גשמים. בהכוונם לאן לדיר (ב"ק דף סא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום (ד) ששולין מי גשמים שם רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים המחלקת שלא לאגפיה: דרך

אם כן בטלת ירושת בנו. דבשלמא מכל אדם שיש עליו כתובת אשה ובעל חוב אף על פי שנכסים משועבדין להן מ"מ אין ירושת בנו הבכור בטילה משום דמלוה ואשה מחסרי גובייא ולריכי אדרכתא ואכרזתא ושומא אבל למה המלך אפילו קרקע שוה אלף זוז משועבדת לדבר מועט והקרקעות עיקר הן של המלך וכבר הוא מוחזק ולא מחסרי[א] גובייא. ר"י ור"ת: **אנדיסקי.** פי' כותבי שטרות המלך דדיסקא הוא שטר כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיב:) האי מאן דנקיט דיסקא מב"ד הגדול ובפרק השולח (גיטין דף לו.) מעיקרא במאי אפקינהו בדיסקי: דרך

ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר שמואל לא קנה אלא מקום מכושו בלבד א"ל בהאי אנא [ב]כשמעתין סבירא לי דאמר רב הונא אמר רב כיון שניכש בה מכוש אחד קנה כולה שלח רב הונא בר אבין ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים ובא ישראל אחר והחזיק בה אין מוציאים אותה מידו וכן היה ר' אבין ור' אילעא וכל רבותינו שוין בדבר אמר [ג]רבה הני תלת מילי אישתעי לי עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה דשמואל [ג]דינא דמלכותא דינא [ד]ואריסותא דפרסאי עד מ' שנין [א]והני זהרורי דזבין ארעא לטסקא זבינהו זביני וה"מ לטסקא [ב]אבל לברגא לא מ"ט ברגא אקרקף דגברי מנח רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שערי דכדא משתעבדי לברגא אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן קשי בה אמימר [ג]א"כ בטלת ירושת בנו הבכור דהוה ליה ראוי [ד]ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק א"ל אי הכי אפילו טסקא נמי אלא מה אית לך למימר דיהיב טסקא ומית הכא נמי דיהיב ברגא ומית אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן שאילתינהו לספרי דרבא ואמרו לי הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ולא היא התם לאוקומי מילתיה הוא דאמר ואמר רב אשי [ד]פרדכת מסייע מתא וה"מ דאצילתיה מתא [ה]אבל אנדיסקי סיעתא דשמיא היא אמר רב אסי א"ר יוחנן [ו]המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר [ז]אבל לענין פאה וטומאה לא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו לפאה וטומאה פאה מאי היא דתנן [ח]ואלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית ודרך

המים שכן דינא דמלכותא דמלכותא דמלכותא דיהיב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: **וזייניהו זייני.** מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואם יחזרו בעלים לאשונים או יתעשרו ויאמרו להחזיר המס להני זהרורי לא יוכלו לערער על הני זהרורי כלל דזייניהו זייני: **זהרורי.** על שם נחלה שקרוי זהרא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא:) ואי ס"ל זהרא אפילו בוסתני ופרדסי. והילך תלת מילי קמייתא דינא דמלכותא דינא ואריסא דפרסאי והני זהרורי בדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מילי.** דזייניהו זייני אי זבין לטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הבעלים: **אבל לברגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא הוו זייני דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אם בשביל מס הקרקע: **אקרקפתא דגברא מנח.** או יתפשוהו עד שיתן מאליו או יברח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכדא.** שכבר נתלשו מן הקרקע ומונחין בכדו וכל שכן קרקע עצמה ולא שנא זבין אדעה לטסקא או לברגא זייניהו זייני דהכי הוי דינא דמלכותא: **שערי דכדא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע נתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך בין קרקעות בין מטלטלין זייניהו זייני: **אם כן.** דאפילו שערי דכדא משתעבדי לברגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו הרי באותה המלכות בטלת ירושת בנו הבכור דכל ממון האב אם מת ולא פרע עדיין ברגא דשנה זו הוה ליה ממונו ראוי דאינו מוחזק בו כלל כי אם המלך דשעבוד המלך עדיף משאר שעבודין וגבוי דמי. ומיהו לאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי תבטל ותבטל לשם ובשאר מקומות יתקיים דשבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה: **אי הכי אפי' טסקא נמי.** רב אשי הוא דקפריך עליה דאמימר הכי דכיון דקשיא ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת בקרקעות ירושת בנו הבכור: **אלא מאי איס לך למימר.** היכי דמי דלא תבטל כגון דיהיב טסקא של אותה שנה בתחלת השנה ומית דעד סוף השנה אינה משועבדת למלך עוד והוה ליה מוחזק ויטול בה בכור פי שנים ה"נ וכו': **ולא היא** (ג) **הכא.** לית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לברגא ואי זבון לברגא לא הוו זייניהו זייני דברגא אקרקפתא דגברא מנח ואיתיהו ספרי דרבא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלתייהו בעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לברגא ובאו לומר דמשתעבדי לברגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו שלא כדין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי זייני: **פרדכם.** אדם בטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישובו של עולם כלל: **מסייע מתא.** הוא חייב בעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח בעיר: **והני מילי.** דמסייע ליתן במס הקהל: **כגון דאלילהיה מתא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הלילוהו והקלו במשאו בטענותם שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כך נתרבה מס שלהן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קבוע לשנה ובאו לתבוע לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקבוע והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפליגוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אבל אנדיסקי.** ממונין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקבוע ושכחוהו לזה או לא רצו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטל וסבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו: **המלר והחלב כו'.** ב' שדות של גר ומלר אחד ביניהן החזיק בחמת מהן לא קנה את חבירתה אלא האי דחזיק ביה לבדו קנה כדאמר רבי יוסי בר חנינא לעיל בשמעתתא[ו]. והוא הדין אם אין שם מלר אבל יש חלב נטוע בינתים מפסיק: **חלב.** הוא אילן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל [נקמן טו.] לפי שיורד ויונק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (ביצה כה:) חלובה מקטע רגליהון דרשעים שמשיגין גבול רעיהן וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או טומאה לא.** הוי הפסק לחשבן ב' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מלר מפליג הקרקע הממוכרת לחייבה שתי פאות. ומיהו לגבי חזקה די לנו אם יקנה במכוש אחד שדה אחת דהא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מכושו [לעיל נד.] וכל שכן בשתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק וסברא בעלמא הוא לחזקה מעלייתא בענין שיחזיק בכל השדות: **פאה וטומאה.** לקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין שדה אחת לשתים: **אפי' לפאה ולטומאה.** דמאי שנא מחזקה: **פאה מאי היא.** לגבי מאי מהני הפסק: **דמגן.** דהפסק מחייב להניח פאה בכל אחת: **הנחל.** (ג) כנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע [דברים כא] קרקע קשה מלא לרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה: **והשלולים.** קבועות מי גשמים. בהכוונם לאן לדיר (ב"ק דף סא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום (ד) ששולין מי גשמים שם רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים המחלקת שלא לאגפיה: דרך

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל כשמעתין יעב"ן], (ב) [גר' ר"י ב"ף ורש"ש רבא], (ג) [לעיל נד: וש"נ], (ד) [ל"ל אריש"ן פ' חזקה דפרסאי בלא שטר מ' שנין. עיין ערך אריס מ"ו, ס] [נקמן קיט. קכג: קכה: בכורות נא:], (ו) ב"ק סא. [פאה פ"ב מ"ו] ממנות נא:], (ז) [לעיל נג: ע"ש הגר' רב אפי' מ"ל יוחנן],

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה דינא וכו' בהגוזל בתרא אמר רבא תדע: (ב) ד"ה ולא היא לית כל"ל ותיבת התם נמחק: (ג) ד"ה המלך כגון נחל איתן: (ד) ד"ה והשלולים וכו' מקום שמי גשמים שולליין שם וכו' שמחלקת שלא לאגפיה:

מוסף רש"י

ואין הבכור נוטל בראוי. בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתתו אבל לאחרים היו ליפול לו בירושה ונפלו להן לאחר זמן, אין הבכור נוטל פי שנים בהן (בכורות נא:). ואלו מפסיקין לפאה. להניח פאה מכל אחד ואחד (ב"ק סא.) לתת שתי פאות (מנחות עא.). הנחל. שהה מכאן ושהה מכאן ומגל עמוק באמצע חייב להניח פאה מכל אחד ואחד (ב"ק סא.). והשלולית. מקום שמי גשמים שולליים שם ואם יש שם זריעה מכאן ומכאן מונח פאה לכל אחד ואחד, דהיא שלולית מפסקת ולהו (מנחות עא:).

מוסף תוספות

א. ד"ל הרבינו יונה: ואינו דומה למי שיש עליו בע"ח וכו' לפי שהנכסים של לוה אלא שמשועבדין לבע"ח, אבל מי שנתחייב לשלם טסקא אין לו כלום בקרקע עד שיפרענה, שהרי משפט המלך שהוא רשאי למכור כל הקרקע לכל מי שירצה אע"פ שאין הטסקא אלא דבר מועט, ועוד שבע"ח צריך תביעת בי"ד ושומא והכרזה, והמלך אינו צריך לכל זה.

רבינו גרשום

בארישתא דפרסאי. דחזקה של פרסיים לא הויא חזקה אא"כ החזיק ארבעין שנין: הני זהרורי. בעלי נחלות: דזבין ארעא לטסקא. שקנו שדה של אדם שנטלוה ממנו מחמת שהבריח מס שלה: זביניה זבינהי. משום דדינא דמלכותא דינא דאמר דמאן דיהיב טסקא ליכול ארעא. אבל שדהו של אדם שנטלוה ממנו בשביל שלא נתן כרגא. מס גולגלתו אינן רשאין לקנות משום דכרגא אקרקף גברי מנח. כלומר ראש האיש עצמו משתעבד לכרגא ולא שדהו דלא היה להם ליטול שדהו בשביל מס הכרגא: אפי' שערי דכדא משעבד לכרגא. וכ"ש שדהו. ואפי' מכרו שדהו מפני הברחת כרגא הויא מכורה: א"כ בטלת ירושת בנו הבכור. וא"כ הוא דכל נכסין משעבדי לכרגא אפי' שערי דכדא א"כ כל זמן דלא יהב כרגא אינן מוחזקין נכסין בידו וא"כ לא יירש מהן הבכור פי שנים משום דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק: אי הכי אפי' טסקא נמי. אם מת ולא יהב טסקא מפסיקין לפאה ו) ולשדו' דצריך להניח שתי פאות דכשתי שדות דמי: שלולית. כעין אמת המים ומקום שמי גשמים שוללין שם:

עין משפט נר מצוה

רמב א ב מיי' פ"ח מהל' גזילה הל' יד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסט סעיף ט:
רמג ג טוש"ע ח"מ סי' רעח סעיף י כהג"ה:
רמז ד ה טוש"ע ח"מ סי' קסג סעיף ו וע"ש כל דיני המפיס:
רמח ו מיי' פ"א מהל' זכיה ומתנה הל' י סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ערט סעיף ד:
רמט ז ח מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הלכה ב ג:

רבינו גרשום (המשך)

אינה מוחזקת הקרקע בידו א"כ אין הבכור נוטל פי שנים בה: אלא דיהב טסקא ומית בו ביום. בההוא יומא מצי שקיל פי שנים דמההוא שעתא דיהב טסקא וכרגא הוחזקו בידו: ואמרו לי הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר אפי' שערי דכדא משעבד לכרגא: ולא היא. אין הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע. והאי דקאמרי ספרי דהלכ' כוותיה לאוקמי מלתא הוא דבעי. כלומר להחזיק דבריהן לפי שהן רגילין לכתוב שטרי מכירה לאותן הלוקחין מן המוכסין דבגו ארעא לברגא ומש"ה אמרו הלכה כוותיה כדי לקיים שטרי כתיבתן להרבות שכרן ולעולם אמרי' אין הלכה כרב הונא: פרדכת מסייעא מתא. אדם בטל דלית ליה שדות לעסוק בהן ואין מתעסק בשום דבר אלא בבטלנות היינו פרדכת. מסייעא מתא. שצריך לו לאותו פרדכת ליתן חלקו בעול בני העיר לשעבוד שר העיר: וה"מ. דצריך ליתן חלק: דאצילתיה מתא. שהציל והו בני העיר בדבריהם מיד השר שאמרו לשר אין לזה כלום ליתן לך ושמע להן והניחו על פיהן וניצל על פיהן. חייב לסייעם: אבל אנדיסקי. היינו שר העיר מעצמו נותן לו לאותו פרדכת שאמר איני חושש ליקח מזה כלום סייעתא דשמיא הוא דרחמי עליה ואינו צריך ליתן עמהם לסייעם: המצר. זהו חריץ או גדר הנשוי סביב השדה להיכרא בין שדות אחרות: והחצב. שם אילן ואין נוטען שרשיו לכאן ולכאן אלא במקום שנוטעין אותו יורדין עד התהום ומש"ה נוטעין אותן על הגבולין בין שדה לחבירתה לפסוק. ומש"ה אמר מפסיקין בנכסי הגר [שאם הי' באחת משדות הגר מופסקת בין כל אחת במצר או בחצב לא קנה אלא עד מקום המצר או עד מקום החצב: אבל לפאה ולטומאה לא. אין מפסיקין. כיצד לפאה שאם היה מצר או חצב בשדה אינו מפסיק שיהא צריך להניח שתי פאות משום אותו הפסק אלא יקצור כל השדה וניח פאה אחת על כולו ולטומאה נמי אינו הפסק. כיצד כדמפרש לקמן הלכתי למקום הלז בשדה זו והטומאה היתה ממצר להלן או מחצב להלן ואמר איני יודע אם נכנסתי למקום הטומאה מעבר למצר או לחצב אמרי' דספיקו טמא דלא הוי הפסק לטומאה האי מצר וחצב: אפי' לפאה ולטומאה. הוי הפסק האי מצר וחצב כדתנן אלו

ו) נקמה דל"ל לשני שדות.